

Biggest Secret of War Revealed

GIRL WHO RISKED LIFE FOR GAS MASK

Her Own Story Told to "Daily Sketch" After Brussels Trial Disclosures

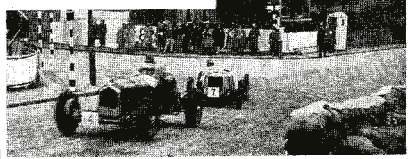
FROM OUR OWN CORRESPONDENT BRUSSELS, TUESDAY: ONE OF THE MOST SENSATIONAL OF WAR REVELATIONS CAME TO LIGHT THROUGH A TRIAL IN BRUSSELS TO-DAY.

It was revealed that before the Germans launched their first gas attack at Ypres, in 1915—a Belgian spy had warned the Allies of the deadly peril in which they stood.

And while the Allies were baffled about how to combat the gas, a Belgian girl spy, "40B," secured from the Germans one of their own gas masks, escaped across the Dutch frontier, and handed it to a fellow agent.

WARNING OF FIRST ATTACK

A SHARP BEND taken by two of the competitors in the Isle of Man motor race trials yesterday.—(Daily Sketch)

Japan's Nelson Loses His Last Great Battle

Japan's great naval hero, Admiral Togo, died at Tokio last night, aged 87. He had been ill many months.

DOGS CLUE IN DEATH RIDDLE?

From Our Own Correspondent DOG—Lindsay Police have exhumed the bodies of two dogs in connection with an effort to solve the death of Arthur Major 641, who 3093, at Kirkby-on-

| Daily Sketch, 30 mei 1934

4

Ook zij was eene Spioene!

EN HARE LANDGENOOTEN WISTEN NIET WAT ZIJ VOOR HEN DEED

Hoe in het «olle-schandaal» der polliciecommissarissen onverwacht herinnerd wordt aan eene «oorlogsheldin» uit Gent, die bezelvertijd door de Duitschers en de Belgen werd gefolterd

Wie het bereispeld te Brussel te sticht voor dat alle deelen der Belgische bezettingen, Brussel, 1915, was te rekennende uitdrukking. Deening het een de schrikbarendste bezettingen ontvingen. De vreesachtige reageerde later wat de dierste. Het was een Belgische vrouw die de eerste was die de Duitschers de eerste gasmasker te bezorgen. Het was zij die de Duitschers de eerste gasmasker te bezorgen. Het was zij die de Duitschers de eerste gasmasker te bezorgen.

| Sportwereld, 6 juni 1934 (KBR, Kranten, JB735)

UNE HÉROÏNE DE GUERRE

SA VIE FUT UN ENFER PENDANT L'OCCUPATION

BELGES ET ALLEMANDS LUI ÉTAIENT DANGEREUX

Le général Mage, déposant hier dans le procès des commissaires, a rendu hommage à Mlle d'Havé qui, pendant la guerre, au risque de sa vie, s'occupa de faire passer aux alliés des renseignements sur les Allemands.

Mlle d'Havé est à présent Mme Clément d'Havé. Elle a bien voulu nous retracer quelles furent ses aventures en Belgique occupée.

— Mon père, dit-elle s'occupait à Gand de la confection de tissus. Il avait son usine à Mont-Saint-Amand et il avait livré à l'armée belge des fournitures qui, au début de la guerre, n'étaient pas payées.

| La Dernière Heure (KBR, Kranten, JB835)

GIRL SPY'S EXPLOIT

HEROINE WHO RISKED HER LIFE TO GET GERMAN SECRET FOR THE ALLIES

The part played by a Belgian girl spy who risked her life to wrest from the Germans their poison gas secrets in 1915 was told in the Daily Sketch for the first time yesterday. The heroine, Mlle d'Havé (now Mrs Clément d'Havé) obtained employment in 1915 in a German gas-mask factory situated across the frontier and handed to the Allies the first German gas mask they had seen. Above is a recent picture of her wearing her decorations.

| Daily Sketch, 31 mei 1934

Inleiding

In 1934 pakten enkele kranten uit met het opmerkelijke oorlogsverhaal van Louisa d'Havé. Tijdens de Eerste Wereldoorlog werkte de jonge Gentse vrouw als handelsreiziger voor de textielfabriek van haar vader, *Usine Théophile d'Havé – De Mulder* in de Grondwetlaan in Sint-Amandsberg. Als handelsreiziger kocht ze in Nederland stoffen aan waarmee in de fabriek van haar vader patronengordels en vooral zandzakken werden gemaakt voor het Duitse leger. De Gentenaars keurden de samenwerking tussen de familie d'Havé en de Duitsers af en wilden dat de familie daarvoor na afloop van de oorlog gestraft zou worden.

Maar de Duitsers noch de Gentenaars kenden de ware reden waarom de familie d'Havé met de Duitsers samenwerkte. Louisa was namelijk een spionne die werkte voor de Belgische Militaire Inlichtingendienst. Ze was op eigen initiatief spionne geworden en overtuigde haar vader om ook spion te worden. Van alle voorwerpen die in de textielfabriek voor de Duitsers werden gemaakt, smokkelde Louisa, alias *spionne 40B*, een exemplaar naar Vlissingen. Daar overhandigde ze de voorwerpen aan een tussenpersoon van de inlichtingendienst. Ook bezorgde zij de inlichtingendienst informatie over Duitse troepenbewegingen.

Onder andere dankzij de risico's die Louisa nam, was de Belgische legerleiding op de hoogte van een nakende Duitse gasaanval. Met behulp van het dodelijke chloorgas wilden de Duitsers een doorbraak van het front forceren. In de textielfabriek van Louisa's vader maakten de Duitsers in het grootste geheim mondmaskers die de eigen troepen tijdens de gasaanval zouden moeten beschermen. Louisa slaagde erin om zo'n mondmasker naar Vlissingen te smokkelen. Nadien smokkelde ze ook nog het speciale waterdichte zakje waarin het mondmasker werd bewaard en berichten met informatie over het gebruik van beide voorwerpen.

De Belgische legerleiding had aanwijzingen gekregen dat de Duitse gasaanval vooral de Franse frontsector ten noorden van Ieper viseerde. De Franse sector lag onmiddellijk ten zuiden van de Belgische sector. Ter hoogte van het gehucht Steenstrate sloten beide legers op elkaar aan. De Belgische legerleiding waarschuwde al haar fronteenheden over een nakende Duitse gasaanval en bezorgde de waarschuwing ook aan de Franse en Britse legerleidingen. Louisa's erkenning voor haar rol hierin zou echter pas vele jaren later komen.

Na de oorlog werd Louisa niet met open armen ontvangen. Haar oorlogsverhaal viel op een koude steen. Veel mensen waren van oordeel dat de spionageactiviteiten maar een goedkoop excuus waren om de collaboratie van de familie d'Havé goed te praten. Louisa slaagde er niet in die negatieve beeldvorming te keren. Pas in 1934, toen de heftige emoties van vlak na de oorlog waren gaan liggen, werd het volledige oorlogsverhaal van Louisa voor het eerst op grotere schaal naar buiten gebracht. Nadien verdween het verhaal echter opnieuw van de radar. Na verloop van tijd wist niemand nog wat zich in de oude fabrieksgebouwen in Sint-Amandsberg had afgespeeld.

Dit boekje haalt het oorlogsverhaal van Louisa van onder een dikke laag stof. We focussen op wat Louisa tijdens de oorlog deed, welke rol haar vader speelde en hoe ze achteraf met haar oorlogsverleden omging. We bekijken de acties van Louisa in het licht van de Duitse bezetting in Gent en de militaire ontwikkelingen aan het front. We kijken mee over de schouders van enkele tijdsgenoten, Belgen en een Duitser, en vernemen vanuit welke invalshoek zij de acties van Louisa en haar familie beleefden. Het verhaal dat in dit boekje wordt verteld is geen biografie, maar het relaas van een jonge vrouw die zich in zeer uitdagende omstandigheden vol overgave in een onwaarschijnlijk avontuur stortte en daar niet helemaal ongeschonden uit kwam.

Je kan het verhaal van Louisa zelf ter plaatse ontdekken. Spring op jouw fiets en volg de Louisa d'Havéfietsroute doorheen Gent (*zie pagina 8*). Je vertrekt en eindigt op de top van de Louisa d'Havébrug.

Marijn Van Laere

| Louisa d'Havé, vlak voor de Eerste Wereldoorlog.